

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Ze života JČSMF From the life of the Union of Czechoslovak Mathematicians
and Physicists

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 23 (1978), No. 6, 355--[356a]

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138533>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1978

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

val v brněnské pobočce JČSMF jako její člen od roku 1950. V roce 1962 byl při příležitosti 100. výročí založení JČMF oceněn významným 1. stupně za úspěchy ve vědecké práci.

Profesor Ráb může být svým elánem a životním optimismem příkladem mnoha mladším spolupracovníkům. Přejeme mu k jeho životnímu jubileu pevné zdraví, pohodu v osobním životě a mnoho dalších pracovních úspěchů ku prospěchu brněnské i celé československé matematiky.

Vítězslav Novák

K 10. VÝROČÍU MATEMATICKEJ SEKCE JSMF

VĎAKA ZA PRÁCU

Matematická sekcia sa zakladala jednak v ťažkom období pre náš národ, jednak v období, keď na celom svete prebiehali veľmi živé diskusie o vyučovaní matematiky na všetkých druhoch škôl. Aj keď naše sily v tom čase neboli nejaké veľké, ani sme nemali dostatok skúseností organizačného charakteru, považovali sme v tom období za potrebné zomknúť všetkých našich aktívnych matematikov do práce na budovanie solidných základov pre modernizáciu vyučova-

nia matematiky a pre výchovu mladých vedeckých pracovníkov. Ani jednu z týchto úloh nemohla zvládnuť skupina učiteľov len jedného typu škôl. Preto sme od začiatku zdôrazňovali potrebu jednej matematickej sekcie (teda nie jednej vedeckej a jednej pedagogickej). Doteraz sa nám existencia jednej Matematickej sekcie osvedčila. Je to vidieť najlepšie na konferenciách v Jasnej, kde prebiehajú živé, neformálne a veľmi cenné diskusie o všetkých otázkach nášho matematického života.

Aj keď Matematická sekcia JSMF nemá prakticky žiadne práva ani finančné prostriedky, má také široké zázemie svojich členov, že sa vie kvalifikovane vyjadriť ku všetkým problémom nášho matematického života. Tým získala veľkú vážnosť a dostala sa do povedomia mnohých organizácií. Významne sa podieľala najmä na rokovaniach s Ministerstvom školstva SSR. Som presvedčený, že práve tieto kontakty s MŠ SSR majú a budú mať veľký význam pre rozvoj slovenskej matematiky.

V mene Ústredného výboru JSMF ďakujem všetkým aktívnym členom Matematickej sekcie JSMF za ich prácu a verím, že v budúcnosti bude počet jej priaznivcov ešte oveľa väčší.

Václav Medek

MLADÝCH DO POPREDIA

Začnem jednou spomienkou. V r. 1965 som sa usiloval vstúpiť do Jednoty, no trvalo mi takmer rok, kým sa mi podarilo získať prihlášku. A musel som na to vynaložiť dosť úsilia.

Čo to má spoločné s matematickou sekciou a jej výročím? Predovšetkým to má ilustrovať, v akom stave bola Jednota pred vznikom sekcií. Možno si ani neuvedomujeme, že mnoho vecí, ktoré dnes berieme za samozrejmé prvky činnosti Jednoty, vďačia za svoj vznik iniciatíve matematickej sekcie. Spomeňme len súťaž mladých matematikov, pravidelné letné školy a semináre, školenie učiteľov ZDŠ pre modernizáciu matematiky a iné.

No dobre, a nebolo by to bývalo išlo bez sekcií? Načo pridávať do tradičnej organizačnej schémy Jednoty nový prvok, ktorý ju ešte komplikuje?

Odpoveď je jednoznačná — nebolo. Nemôžeme sa samozrejme vrátiť do roku 1969 a urobiť nezávislý experiment bez sekcie. Bez sekcie by sa však sotva boli dostali k slovu tak rýchlo noví,

čerství ľudia, ktorí priniesli do Jednoty nové impulzy a vďaka postaveniu sekcie ich mali možnosť na celoslovenskej úrovni presadiť. (Pamätníci môžu potvrdiť, že nie vždy to bolo ľahké.)

Hádám by nebolo zlé pripomenúť ešte to, že prvou bola nie matematická, ale fyzikálna vedecká sekcia. Myslím, že potreba sekcií je ďalší príznak toho, že organizačná forma vedeckej spoločnosti, združujúcej matematikov a fyzikov, nezodpovedá dnešnej diferenciacii vedy a kvantitatívnemu rastu vedeckých a pedagogických pracovníkov. Napokon, v ktorom vyspelom štáte dnes ešte existuje takáto spoločnosť? Tradičiu treba zachovať, ale nie vtedy, ak je na škodu veci.

Mohlo by sa zdať, že terajší výbor sekcie to má ľahšie ako prvé priekopnícke výbory. Chodníčky sú vychodené, stačí iba udržiavať to, čo začali predchodcovia. Lenže to by bol prvý krok k úpadku. Treba udržiavať dobré z toho, čo sa začalo, a vymýšľať nové, lebo doba sa mení a treba s ňou držať krok. V tom je úloha nových výborov ťažšia. Splniť ju možno iba neustálou výmenou funkcionárov. Každý človek má totiž väčšiu alebo menšiu zásobu myšlienok, ktoré by rád realizoval (ak ich nemá, nemal by vlastne vo výbore čo robiť). Po čase ich vyčerpá a musí sa „regenerovať“. A tak treba nových, ktorí prídu s novými myšlienkami.

Jubileá sú vhodnou príležitosťou na to, robiť si predsavzatia. Desaťročné jubileum je na to zvlášť vhodné, lebo spolok je ešte dosť mladý a tvárny na to, aby to malo zmysel. Takým predsavzatím by malo byť neustále premyslene a cielavedome dopĺňať výbory sekcie nápaditými, mladými matematikmi — ostatné príde samo. A ešte jedno: nezabudnúť na to, že Jednota, sekcia, atď. ďalej nie je cieľom, ale prostriedkom. Prostriedkom k rozvoju matematiky ako vedy a ako súčasť kultúry národa.

Pavol Brunovský

NÁROČNÉ PERSPEKTÍVY

AK by som mal jedným slovom charakterizovať najväčší úspech, ktorý Matematická sekcia za tie roky dosiahla, povedal by som: Jasná. Mám na mysli pravidelné konferencie slovenských matematikov, ktoré pripravuje rok čo rok štáb obetavých pracovníkov na čele s

V čom tkvie úspešnosť našich konferencií? V tom, že citlivo reagujú na potreby slovenskej matematiky, aktívne prispievajú k jej úspešnému rozvoju, usilujú sa o jej spoločenskú užitočnosť a o jej sprístupnenie mládeži. To sú v kocke zhrnuté aj základné ciele Matematickej sekcie JSMF.

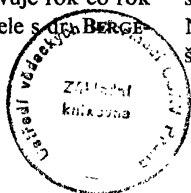
V Jasnej sa schádzajú každý rok špičkovi matematici, a to tak z radov vedeckých pracovníkov, ako aj pedagógov. Pokúšajú sa vytyčovať vhodnú problematiku pre vedeckovýskumnú prácu a súčasne zabezpečovať výchovu v perspektívnom duchu. Spoločné a všestranné posudzovanie problémov, hodnotenie vykonaného a načrtávanie perspektív prináša svoje ovocie. Nebolo azda významnejšej akcie na poli matematiky v uplynulom desaťročí, ktorej základy by neboli prešli ohňom zanietených diskusií v Jasnej.

Už na druhej konferencii v r. 1970 boli odovzdané ceny víťazom prvej Súťaže mladých vedeckých pracovníkov v matematike. Odvetdy sa tak stáva každoročne. Súťaž sa svojou sústavnosťou a spoľahlivou pravidelnosťou stala stimulujúcim faktorom pre vedeckú aktivitu mladých odborníkov. Jej úroveň býva niekedy až prekvapujúca a prináša príjemné starosti s rozhodovaním, komu udeliť cenu.

V r. 1971 sme položili základy *Matematických obzorov*, zborníka, ktorý vydáva MŠ SSR ako účelový náklad JSMF a ktorý je venovaný vyučovaniu matematiky. Za 6 rokov (1972—77) vyšlo 11 čísel, ktoré mali veľmi dobrú úroveň. Obzory nám objavili viacerých schopných autorov popularizačnej a učebnicovej literatúry. V spolupráci s Edičnou komisiou JSMF sme založili vo vydavateľstve Alfa novú edíciu Epsilon, určenú najmä učiteľom základných a stredných škôl.

V posledných rokoch azda najvýznamnejším úspechom JSMF bola realizácia letných pionierskych táborov mladých matematikov. I kolektívy nadšených vedúcich sa konštituovali v Jasnej na pôde Matematickej sekcie. Zároveň pracujeme na rozvoji pionierskych krúžkov a na organizačnom a ideovom dopracovaní novej matematickej súťaže venovanej najširším vrstvám mládeže — Pytagoriády.

Už v r. 1972 začala Matematická sekcia JSMF široko koncipovanú akciu školenia učiteľov ZDŠ. Na základe našej iniciatívy vydalo SPN celý rad študijných materiálov pre lektorov i pre učiteľov.

Teraz ide o to, aby sme akciu úspešne zavŕšili, keďže už od r. 1980 sa bude vyučovať v 5. ročníku podľa nových učebných plánov a osnov.

Tým sa dostávame k aktuálnym úlohám stojacim pred sekciou. V prvom rade to je vedecký výskum. Matematická sekcia sa usiluje sledovať všetky letné školy, konferencie, sympoziá a ovplyvňovať ich úroveň. Pretože základ výskumnej práce je v odborných seminároch, chceme propagovať prácu najúspešnejších z nich na konferenciách v Jasnej. Stále aktuálnou je otázka zapojenia čo najväčšieho počtu matematikov do riešenia konkrétnych úloh národného hospodárstva.

Na úseku vyučovania je to už spomínané školenie učiteľov základných škôl. Pripravili sme aj koncepciu školenia učiteľov stredných odborných škôl a zvýšenú pozornosť chceme venovať učňovským školám. Ďalej treba zlepšovať obsahovú náplň *Matematických obzorov* a podľa možnosti zabezpečiť ich registráciu ako časopisu. Navrhli sme tiež vypísanie konkurzu na vytvo-

renie gymnaziálnej učebnice. Ďalej budeme pokračovať v lektúre učebníc a metodických textov.

Na úseku výchovy mládeže nás čaká veľmi dôležitá úloha: viac zapojiť vysokoškolskú mládež do výchovy pionierov a zväzákov. Potreba bude enormná: pionierske krúžky, pionierske tábory, Pytagoriáda, Matematická olympiáda, doučovanie. Na vysokých školách treba tiež vo väčšej miere pestovať študentskú vedeckú a odbornú činnosť a najlepších študentov vysieľať na letné školy a konferencie.

V oblasti popularizácie výsledkov vedy treba zabezpečiť, aby sa matematikou ešte vo väčšej miere ako doteraz zaoberala Socialistická akadémia, Československá televízia, ale aj ostatné hromadné oznamovacie prostriedky, najmä denná tlač.

Naša matematika si dnes môže klásť pred seba i tie najnáročnejšie úlohy. Matematická sekcia je jedným z činiteľov umožňujúcich ich nastolenie a súčasne jednou zo záruk ich splnenia.

Beloslav Riečan

Matematika = umění?

Umění je nejvyšší výraz jakési vnitřní a neuvědomělé aritmetiky.

G. W. Leibniz

Kresba je geometrií zraku, hudba je geometrií sluchu.

Condorcet

...geometrie je jakýmsi koníčkem, který nám příroda dala, aby nás utěšoval a bavil v temnotách.

D'Alembert

J. W. Goethe o matematice a matematicích

Matematici jsou druhem Francouzů; když k nim mluvíte, přeloží si to do své řeči a pak je to hned něco úplně jiného.

Slyšel jsem, že mne napadají, jako bych byl odpůrcem či dokonce nepřitelem matematiky, ale tu přece nikdo nemůže cenit výše než já, protože provádí právě to, co je mi zcela odepřeno zvládnout.

Pamatuj, že ze všech rčení nejvýznamnější toto bývá:

Tajemství žádné v počtech není, veliké se však v zlomcích skrývá.

Není nad upřímnost

Přednášet žákům, kteří nijak nevynikají, je velmi obtížná, nevděčná práce.

K. F. Gauss

Prázdniny, prázdniny! V mém vlastním pokoji! Když udeří hodina, žádné, žádné přednášky! ...

Když nejsem v Göttingen, vím, že nemám přednášky, ale tady, tady na místě to pocíťovat, to je jako svatební noc!

Lichtenberg

Každý, kdo je schopen pochopit Archimeda, méně obdivuje objevy největších současníků.

G. W. Leibniz

Při vyučování dávejte přednost nejobecnějším metodám. Přimějte se k tomu, abyste je vyložili co nejjednodušším způsobem, a hned uvidíte, že jsou skoro vždy nejsnadnější.

Laplace

My matematici jsme také opravdoví a povolání básníci; navíc ještě musíme to, co jsme vybásnili, dokázat.

Kronecker

V tvořivém matematikovi nepracuje představitelost méně než ve vynálezavém básníkovi.

D'Alembert